

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Цзян Шаньюй
«Онтосемантична концепція хорової музики Китаю»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії у разовій
спеціалізованій ученій раді з галузі знань 02 – «Культура і мистецтво» за
спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»

Актуальність теми дослідження. Актуальність онтосемантичної концепції, представленої в дисертації Цзян Шаньюй, є беззаперечною у багатьох аспектах. В умовах глобалізації, духовно-моральної кризи та агресивного інформаційного середовища хорова музика стає для людини простором пошуку ідентичності та духовного оздоровлення. Окреслений авторкою підхід апелює до буття народу, актуалізуючи його генетичну пам'ять і повертаючи особистість до національних джерел. Водночас хорова культура Китаю в контексті дослідження демонструє вектор формування екологічної свідомості – перехід від антропоцентризму до антропокосмічного світосприйняття, де людина є гармонійною частиною Всесвіту.

Екологізація свідомості в онтосемантичному зрізі є процесом перебудови внутрішнього світу людини, коли «природа» перетворюється із зовнішнього об'єкта на внутрішню онтологічну цінність (суб'єкт) і визначає відповідальний спосіб буття. Онтосемантика дозволяє осмислити твори музичного мистецтва як живу реальність та репрезентацію народного буття, у якій генетична пам'ять постає системою знаків і смислів. Через архаїчні звукові коди фактично дешифрується досвід предків, що надає людині життєвої енергії. Інакше кажучи, онтосемантичний вектор пояснює, як у музичному хоровому мистецтві взаємодіє об'єктивна реальність (Природа) та як вона трансформує внутрішній світ особистості.

Водночас онтосемантичний вимір постає і як психологічна терапія для подолання внутрішніх кризових станів людини. Адже хор – одухотворена

громада співаків – допомагає особистості у спільному колективному звучанні розчинити власні тривоги та переживання. Цей процес ґрунтується на співпереживанні смислів соборності, гармонії та всеєдності, де хорове багатоголосся інтерпретується як звукова онтологічна модель природного світу, а спільне інтонування переформатовує внутрішні орієнтири у бік емпатії до всього живого. Сучасній людині це допомагає долати психологічні травми та відчувати солідарність із цілісним колективом однодумців.

Розроблена онтосемантична концепція спрямована на відновлення втрачених зв'язків людини з природним довкіллям та Космосом. Глибокий відрив сучасної людини від природного лона точно описав австрійський мислитель Конрад Лоренц у відомій праці «Вісім смертних гріхів цивілізованого людства»: він зауважував, що житель мегаполіса позбавлений навіть можливості споглядати зоряне небо через багатоповерхову забудову та світловий смог. Таке середовище акумулює психологічне відчуження та емоційне зачерствіння до всього живого, провокуючи кризу людської духовності. Оздоровлення ж цієї сфери, як доводить дисертант, можливе завдяки регенерації зв'язку з первозданною природою.

Онтосемантична концепція, інтерпретуючи музичний твір як буттєве смислове поле, доводить, що звуки здатні кодувати фундаментальні закони буття, стаючи медіатором між людиною, природою та Космосом. У цьому гармонійному синтезі людина перестає бути відстороненим спостерігачем – вона відчуває себе живою частиною природи. Чітке усвідомлення взаємозв'язку всього сущого у Всесвіті трансформує її ставлення до екологічних проблем та сенсу буття в цілому.

У представленому дослідженні онтосемантична концепція прояснює, як саме китайські композитори кодують у хоровій партитурі акустичні образи природи та Космосу, рецепція яких функціонує як екологічна терапія, спрямована на повернення особистості внутрішньої гармонії. На відміну від західноєвропейської хорової моделі з її раціоналізованою гармонічною вертикаллю, китайський хор постає звуковим моделюванням ідеального

соціоприродного балансу. Тут багатоголосна фактура репрезентує розмаїття навколишнього світу, підпорядкованого єдиному закону Дао, де колективне інтонування інтерпретується як практика онтологічного самоочищення та екологізації мислення.

Найбільш суттєві наукові результати дисертації. У дисертації Цзян Шаньюй отримано низку вагомих наукових результатів, що відзначаються глибокою науковою новизною, системністю, теоретичною ґрунтовністю. Насамперед, слід відзначити, що у дисертації вперше здійснено комплексний аналіз хорових образів природи як онтологічної єдності тексту та звуку («логосу» / «соносу»). Авторкою науково доведено специфіку відтворення цих образів крізь призму цілісного поєднання смислового та звукового рівнів музики, а також доведено, що художнє моделювання природного середовища у хоровому просторі ґрунтується на нерозривному зв'язку філософського концепту та практичного хороспіву. Виявлено особливості функціонування природних мотивів у хоровій творчості видатних китайських композиторів (*Чжоу Сінцзяня, Чжао Юаньжєня, Хе Лютіна, Лі Шутуна, Чєнь Їханя, Лу Цзайї, Цюй Сісянь, Хуан Цзи, Дай Юйву, Цай Юйвена, Лінь Цзяціна, Лю Сінченя, Хуан Шєнцзяня, Жань Тяньхао, Вєнь Цінсі, Лінь Хуа та ін.*). Тут філософський зміст твору безпосередньо реалізується через специфічні акустично-колористичні можливості хору. У цьому контексті Цзян Шаньюй переконливо висвітлила специфіку відтворення образів природи крізь призму цілісного поєднання смислового та звукового рівнів хорової музики. Науково обґрунтовано й концептуалізовано феномен хорових пейзажів як синкретичну єдність філософсько-текстового та сонорно-фонічного елементів музичного мислення.

Особливою цінністю рецензованої дисертаційної праці є те, що авторка розглядає хорову творчість китайських композиторів не лише як естетичний феномен, а як онтосемантичну актуалізацію фундаментального принципу китайської філософії – єдності Неба, Землі та Людини. Цзян Шаньюй переконує, що через хорову фактуру китайські композитори втілюють

семантичні коди природи, де людський голос не протиставляється звукам довкілля, а резонує з ними в єдиному онтологічному потоці. Це відкриває потужний потенціал для екологізації свідомості сучасного слухача й виконавця. *Вперше* хорові твори китайських авторів розглянуто не лише на рівні текстового змісту, а як онтологічний простір, де людський голос (хор) виступає безпосереднім «диханням Всесвіту» та живим втіленням природних стихій.

У рецензованій дисертації виявлено специфіку семантичного кодування образів природи (води, вітру, гір, рослин) через поєднання національної ладової системи (пентатоніки) та європейського хорового фактурного звукопису. Доведено, що на перетині онтології та семантики у китайській хоровій музиці формується особливий модус «звукоспоглядання», який принципово відрізняється від антропоцентричного та драматичного сприйняття природи, притаманного європейській традиції.

Ступінь обґрунтованості наукових положень дисертації є високим. Це забезпечується різноплановою та репрезентативною джерельною базою, що охоплює праці китайських та українських вчених у різних напрямках: історії та теорії хорознавства, філософії, культурології, теорії музичної мови і мислення, теорії музичних символів, жанрів і стилю в хоровій музиці. Окремий блок становлять праці з теорії інтерпретації.

Таким чином, методологія дослідження є інтегральною та адекватною поставленим завданням. Застосування комплексу взаємодоповнювальних підходів (історичного, онтологічного, семантичного, герменевтичного та системного), які разом із жанрово-стильовим, функціонально-структурним і хорознавчим аналізом музичної творчості забезпечило глибину й об'єктивність наукових пошуків. Застосування феноменологічного та синергетичного підходів дало змогу експлікувати специфіку художнього втілення соціоприродних взаємозв'язків у хоровому просторі та науково обґрунтувати механізми його рецепції слухачами.

Висновки логічно походять із результатів дослідження, є послідовними, аргументованими та відповідають поставленій меті.

Практичні рекомендації мають конкретний характер і можуть бути ефективно впроваджені у виконавську та педагогічну діяльність хорових факультетів мистецьких вишів України та Китаю.

Значення для науки і практики одержаних результатів. Дисертація Цзян Шаньюй є вагомим внеском у сучасне музикознавство та екологічну етику. Цінність дослідження полягає в тому, що розроблена авторкою онтосемантична концепція надає конкретний інструментарій для трансформації буденної свідомості. Шляхом переформатування значень і смислів, якими людина оперує, формується нова етична матриця поведінки слухача та виконавця.

Наукове значення одержаних результатів полягає у суттєвому розширенні парадигми міжкультурного діалогу Сходу та Заходу в сучасному музикознавстві. Дисертація пропонує нове бачення світоглядних координат, де європейський антропоцентричний вектор (скерований на людину як центр соціуму) концептуально взаємодіє з традиційним китайським натурфілософським екоцентризмом, що трактує людину як органічну частку Всесвіту і Природи.

У контексті глобальних соціокультурних викликів сьогодення дослідження Цзян Шаньюй актуалізує важливий методологічний зсув: відхід від ідеї панування людини над довкіллям до усвідомлення її гармонійного співіснування з природою, що переконливо доведено на прикладі аналізу хоровій творчості китайських композиторів. Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх безпосереднього впровадження в освітній процес вищих закладів мистецької освіти.

Матеріали дисертації, її теоретичні положення та аналітичні висновки можуть бути інтегровані у викладання комплексу фундаментальних дисциплін, зокрема, історико-теоретичного спрямування («Історія світової музичної культури», «Аналіз музичних творів») – для розширення уявлень

студентів про специфіку неєвропейських музичних культур та особливості натурфілософського мислення Сходу; диригентсько-хорового та виконавського профілю («Історія і теорія хорового мистецтва», «Хорове аранжування», «Хоровий клас», «Диригування») – як методико-технологічне підґрунтя для практичного засвоєння, інтерпретації та збагачення репертуару вітчизняних хорових колективів сучасними творами китайських композиторів. Крім того, результати дослідження можуть слугувати надійною базою для написання навчальних посібників, методичних рекомендацій, а також для подальших наукових розвідок у галузі сучасного компаративного музикознавства.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Рецензована дисертація відзначається чіткою архітектонікою, логічною послідовністю викладу та вираженою структурною цілісністю. Кожен розділ праці має внутрішню концептуальну завершеність і водночас є органічним складником загальної дослідницької архітектури. Наповнення та логіка розгортання змісту повною мірою корелюють із поставленою метою та завданнями дисертації.

Отже, Цзян Шаньюй продемонструвала високий рівень індивідуальної наукової культури, хист до глибокого критичного аналізу та узагальнення різножанрових джерел і художнього матеріалу. Висновки до розділів та загальні підсумки роботи є концептуальними, аргументованими й репрезентативно відображають усі вагомі результати наукових пошуків. Дослідження має фундаментальний, цілісний, повністю завершений характер.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження Цзян Шаньюй повно й усебічно висвітлені в її наукових працях. Основні теоретичні положення, аналітичні висновки та концептуальні ідеї роботи пройшли належну апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також опубліковані у наукових фахових виданнях України. Загальна кількість, структура та зміст публікацій здобувачки цілком репрезентують ключові етапи дослідження, віддзеркалюють його логіку і повністю відповідають чинним нормативним

вимогам до апробації результатів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження. Аналіз дисертаційної роботи Цзян Шаньюй дає підстави для висновку щодо ґрунтовності онтосемантичної концепції хорової музики Китаю. Позитивно оцінюючи рецензовану працю, вважаємо за потрібне висловити певні міркування та пропозиції для дискусії:

1) Акцентуючи на екологічному потенціалі хорової творчості та традиційній для китайської культури темі «людина і природа», авторці варто було б чіткіше окреслити її місце у сучасній хоровій практиці Китаю. Залишається відкритим питання, *чи зберігає ця тема свій домінуючий статус сьогодні, чи все ж зазнає певного витіснення (або трансформації) під потужним тиском глобалізаційних процесів та новітніх урбаністичних музичних трендів?*

2) У контексті виявлення універсальних гуманістичних смислів досліджуваного матеріалу перспективним і вкрай цікавим видавалося б проведення ширших компаративних паралелей. Так, було б доцільно окреслити точки дотику між китайською натурфілософською концепцією єдності Всесвіту та українською філософською традицією взаємозв'язку у тріаді «людина – природа – космос/всесвіт» (Григорій Сковорода, Памфіл Юркевич), що збагатило б теоретичну вагу дослідження.

Зазначені зауваження та побажання не применшують високого наукового рівня рецензованої дисертації, а лише вказують на перспективність її подальшої розробки.

Дані про відсутність порушень академічної доброчесності. Аналіз тексту дисертаційного дослідження та опублікованих праць Цзян Шаньюй дає підстави констатувати повне дотримання авторкою норм академічної доброчесності.

У рецензованій роботі чітко витримано принципи академічної етики, забезпечено високу якість та коректність цитування використаних джерел, відсутні будь-які ознаки плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації

даних. Дисертація має чітко виражений новаційний характер і є одноосібним результатом науково-дослідницької діяльності здобувачки.

Отже, дисертаційну роботу Цзян Шаньюй **«Онтосемантична концепція хорової музики Китаю»** слід визнати самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням.

За актуальністю обраної теми, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки й розв'язання наукової проблеми, обґрунтованістю результатів та їхнім практичним значенням представлена робота повністю відповідає вимогам МОН України, що висуваються до дисертацій такого рівня.

Авторка дисертації **Цзян Шаньюй** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Офіційний опонент,

доктор мистецтвознавства, народна артистка України,

професор, професор кафедри музично-сценічного мистецтва

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Ольга Бенч